

พระภิกษุยกยอกทรัพย์ : ศึกษาความรับผิดทางอาญา และอาบัติตามพระวินัย

Embezzlement of Monks: Study of Criminal Liability and an ecclesiastical offense According to Discipline

สุชาดา ศรีใหม่¹
ฉัตรมาส วิเศษสินธุ์²

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่นับถือ และสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน การอุปสมบทเป็นพระภิกษุถือได้ว่าเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่ง ด้วยการยอมรับนับถือเอาศีลจำนวน 227 ข้อ มาเป็นข้อวัตรปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามความพระประสงค์ของพระพุทธองค์ที่ท่านทรงบัญญัติพระวินัยเอาไว้ ซึ่งมีบทลงโทษที่เรียกว่า “อาบัติ” และการต้องโทษ คือ การต้องอาบัติ นั้นเอง คำว่า “ปาราชิก” เป็นอาบัติที่หนักที่สุด เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องเข้าแล้ว ย่อมขาดจากความเป็นพระภิกษุ ซึ่งต่อจากนี้ไปจะขอล่าวเฉพาะอาบัติในข้อหุติยปาราชิก คือ “ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ได้ราคา 5 มาสก ต้องปาราชิก” ขึ้นมาอ้าง สืบเนื่องจากว่ามี พระภิกษุรูปหนึ่งนำเงินของวัดไปซื้อที่ดินและโอนเป็นชื่อตนเอง เป็นผลให้ที่ดินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนทันที ต่อมาได้ถูกฟ้องต่อศาลและตกเป็นจำเลยในข้อหายกยอกทรัพย์ จึงยินยอมโอนที่ดินคืนกลับให้แก่วัดและพนักงานอัยการโจทก์ขอถอนฟ้องคดีก่อนจะมีคำพิพากษาของศาล พระภิกษุรูปนั้นจึงหลุดพ้นจากโทษอาญา เนื่องจากเป็นความผิด

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

² อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

อันยอมความได้ กล่าวคือ ความผิดนี้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนโดยตรง แต่บุคคลอื่นในสังคมหาได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดนั้นด้วยไม่ ผู้เสียหายจึงมีสิทธิยุติคดีเมื่อใดก็ได้

ประเด็นปัญหายังคงค้างอยู่ต่อไปว่า พระภิกษุรูปนั้นจะต้องอาบัติปาราชิกตามพระวินัยหรือไม่ เรื่องนี้ไม่มีมติโดยกรรมการมหาเถรสมาคมวินิจฉัยชี้ขาดว่า พระภิกษุผู้ก่อเหตุไม่ต้องอาบัติปาราชิก เพราะอาศัยยกยอกเงินและที่ดินดังกล่าวนั้น เรื่องได้ยุติที่ศาลชั้นต้นแล้ว รวมทั้งไม่มีการยื่นอุทธรณ์อีกต่อไป คดีจึงเป็นอันสิ้นสุดลง ทำให้ชาวพุทธมองว่าเป็นการใช้ข้อตัดสินโดยอาศัยพื้นฐานทางกฎหมายอาญาเพียงประการเดียว และไม่ได้ยืนอยู่บนพื้นฐานทางพระวินัยแม้แต่ประการใด ซึ่งแท้จริงแล้ว การที่พระภิกษุจะต้องอาบัติปาราชิกและรู้แน่แก่ใจตนแล้ว ย่อมเป็นการขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันกับคำวินิจฉัยของกรรมการมหาเถรสมาคมแต่อย่างใด จึงขอนำเรื่องดังกล่าวนี้มาพิจารณาหาเหตุผล ด้วยหวังให้ชาวพุทธทั้งหลายได้คลายวิจิกิจฉา ร่วมกันแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาและป้องกันไม่ให้บุคคลใดมาบ่อนทำลายพุทธศาสนาได้ ด้วยการมีศรัทธาต่อพระภิกษุผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่ยึดมั่นในพระธรรมวินัย เพื่อช่วยกันค้ำจุนให้พระพุทธศาสนาสถิตสถาพรสืบไป

คำสำคัญ : พระภิกษุ, ยกยอกทรัพย์, รับผิดชอบอาญา, อาบัติ, พระวินัย

Abstract

Buddhism is a religion that most Thai society respects and inherited for a long time. The monk ordination is regarded as the successor to the age of Buddhism. By accepting the 227 precepts to practice. To intend of the Buddha that he prescribed the discipline. There are penalties called “An ecclesiastical offense” and the punishment is also an ecclesiastical offense. The word “Defrock” is the heaviest punishment when a monk break the discipline. It is

absent from the monk. Henceforward I will only say an ecclesiastical offense in defrock : The monk steal other things must be punished (Defrock) Because of that. One monk led the monastery's money to buy the land and transfer it to his own name. As a result, the land is immediately owned. Later, it was filed in court and became a defendant for misappropriation. Therefore, he agreed to transfer the land back to the temple and the plaintiff's prosecutor to withdraw the lawsuit before the judgment of the court. The monk was released from criminal punishment. Because it is compoundable offences, namely, this offense directly affected the victim. But other people in society are not affected by the offense. The victim is entitled to end the case at any time

The issue is the monk will have to sue an ecclesiastical offense according to the discipline or not. This has been resolved by the High Commissioner of the Association. The monk who committed the crime does not have to be an ecclesiastical offense. Because the misappropriation of money and land that has ended at the Court of First Instance and no further appeal so the case ended. So, the Buddhists view it is using the judgments only on the basis of criminal law and not use on the basis of any discipline. Therefore, let's take this problem to consider the reason for the Buddhists do not doubt and have faith in the monk who intend to the discipline.

Keywords: Monk, Misappropriation, Criminal Liability, An Ecclesiastical Offense, Discipline

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นในประเทศอินเดีย จนกระทั่งรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ มีพุทธสาวกเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จนกระทั่งเกิดเหตุจำเป็น³ ที่ต้องมีกฎ ข้อบังคับแก่พระภิกษุทั้งหลายเพื่อความสงบเรียบร้อยในหมู่คณะ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติ “พระวินัย”⁴ อันเป็นปฐมบทที่สำคัญแล้วนำมาบังคับใช้แก่พระภิกษุ จนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีบทลงโทษทางพระวินัยเรียกว่า “อาบัติ”⁵ เป็นการต้องโทษ คือ การต้องอาบัติ นับแต่สถานหนัก ลดลงมาถึงสถานเบา กรณีที่เป็นโทษสถานหนักเรียกว่า “ปาราชิก” อันเป็นอาบัติหนักที่สุด เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องเข้าแล้วต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุ กรณีความผิดฐานปาราชิกมีอยู่ 4 บท ได้แก่⁶ 1. ภิกษุเสพเมถุน ต้องปาราชิก 2. ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ได้

³ มีอยู่ครั้งหนึ่งเกิดเหตุการณ์ข้าวยากมากแพง ประชาชนเดือดร้อนอาหารการกินผิดเคือง การบิณฑบาตของพระสงฆ์ย่อมได้รับการถวายอาหารเพียงน้อยนิด พระสารีบุตรผู้เลิศด้วยปัญญาและเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวาได้คำนึงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาเกรงว่าพระสงฆ์สาวกทั้งหลายจนอาจกระทำละเมิดคำสอน เนื่องจากภาวะอันแร้นแค้นได้ จึงกราบทูลให้พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น เพื่อกำหนดพระวินัยขึ้นอยู่ในกรอบที่วางไว้ในหมู่คณะ แต่พระพุทธเจ้าตรัสให้รอไปก่อนจนกว่าจะมีเหตุจำเป็นเกิดขึ้น เหตุจำเป็น หมายถึง เหตุที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น คือ 1. เมื่อมีภิกษুবวชมานานก็จะเกิดปัญหขึ้นได้ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป 2. เมื่อสงฆ์เป็นหมู่ใหญ่และแพร่หลายจนอาจเกิดความแตกแยกทางความคิดและการปฏิบัติ 3. เมื่อสงฆ์มีลาภสักการะมากและติดในลาภสักการะนั้น 4. เมื่อสงฆ์ส่วนมากเป็นพหูสูตคือศึกษาเล่าเรียนกันมาก จนตีความพระพุทธานุญาตแตกต่างกันไปมีความเห็นไม่ตรงกันต่างอ้างว่าตนเป็นพหูสูตและไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ถ้ามีเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องการบัญญัติพระวินัย ต่อมาในช่วงพรรษาที่ 12 แห่งพุทธกาลได้เกิดเหตุการณ์ที่จะเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยอันเป็นปฐมบทซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่มีบทกำหนดโทษและได้นำมาบังคับใช้แก่พระภิกษุจนปัจจุบัน อ้างใน ภูณัชรัตน์ชัย, “หลักการของเบญจศีลที่มีอิทธิพลต่อประมวลกฎหมายอาญากรณีศึกษาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์” รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, หน้า 22.

⁴ พระวินัย เป็นประมวลพุทธพจน์ หมวดพระวินัย คือ พุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, 2557, หน้า 111.

⁵ อาบัติ หมายความว่า การต้อง, การล่วงละเมิด, โทษที่เกิดแต่การละเมิดสิกขาบท. อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 545.

⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, “นวโกวาท (หลักสูตรนิกธรรมชั้นตรี)”, พิมพ์ครั้งที่ 82 กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2554, หน้า 2.

ราคา 5 มาสก ต้องปราศ 3. ภิกษุแก่งฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องปราศ 4. ภิกษุแก่งอวดอุตตริมนุสสธรรม ที่ไม่มีในตน ต้องปราศ

ปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองอยู่ในประเทศไทย การสืบทอดพระพุทธศาสนายังดำรงคงอยู่ นอกจากพระวินัยที่ได้บัญญัติเป็นข้อห้ามในการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุแล้ว คณะสงฆ์ทั้งมวลจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจปกครองของรัฐ ตามหลักเสมอภาค (Principle of Equality) หรือความเท่าเทียมกัน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสมอมา ถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้ แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหลักความเสมอภาคนั้นถือเป็น “หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป” อันเป็นกรอบจำกัดอำนาจกระทำการของรัฐที่มีอยู่ตามกฎหมาย⁷ เมื่อพระภิกษุต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แม้ภิกษุทั้งหลายกระทำความผิดใดๆ ตามกฎหมาย พระภิกษุเหล่านั้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองในเหตุยกเว้นความผิดเช่นกัน กระนั้นแล้ว ยังต้องรับผิดตามพระวินัยที่บัญญัติเอาไว้อีกประการหนึ่งต่างหาก

ข้อเท็จจริง ที่เกิดเป็นข่าวร้อนในยุคนี้อ⁸ เมื่อมีข้อกล่าวหาว่า พระภิกษุ นำเงินของวัดไปซื้อที่ดินและโอนเป็นชื่อตนเองเป็นผลให้ที่ดินดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนทันที ต่อมาได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลในข้อหาขโมยของ หลังจากนั้นพระภิกษุรูปดังกล่าว ได้โอนคืนที่ดินให้แก่วัดและพนักงานอัยการโจทก์ ขอถอนฟ้องคดีก่อนจะมีคำพิพากษาของศาล⁹ แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานขโมยทรัพย์ได้ครบองค์ประกอบความผิดโดยสมบูรณ์แล้ว ดังนั้น พระภิกษุ

⁷ ศูนย์ศึกษาคดีปกครอง สำนักวิจัยและวิชาการ, “หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม” [Online], Available URL: http://www.admircourt.go.th/attach/news_attach/2009/11/center181152.pdf เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558.

⁸ ผู้จัดการรายวัน, “ธัมมชโย” ศิษย์ข้าใครอย่าแตะ มส.+สมเด็จช่วง+เจ้าคุณเบอร์ลิน....เชียร์ชาติใจ (นะจ๊ะ) [Online], Available URL: <http://www.manager.co.th/AstWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=9590000015813> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559.

⁹ คดีดำหมายเลขที่ 11651/2542 และ คดีดำหมายเลขที่ 14735/2542 ศาลอาญา

รูปนั้นก็ต้องอาบัติปาราชิกและต้องขาดความเป็นพระภิกษุ มีประเด็นเกิดข้อกังขาต่อไปว่า พระภิกษุรูปนั้นต้องอาบัติปาราชิกและต้องขาดความเป็นพระภิกษุ ตามข้อกล่าวหาจริงหรือไม่

เรื่องดังกล่าวได้เข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการมหาเถรสมาคมและผลจากการประชุมได้มีมติโดยคณะกรรมการมหาเถรสมาคมวินิจฉัยชี้ขาดว่าพระภิกษุรูปนั้นไม่ต้องอาบัติปาราชิก เนื่องจาก คติยกยอกเงินและที่ดินดังกล่าว นั้น เรื่องได้ยุติที่ศาลชั้นต้นแล้ว รวมทั้งไม่มีการยื่นอุทธรณ์ ทำให้คดีเป็นอันสิ้นสุด¹⁰ ผลจากการวินิจฉัย ทำให้เกิดข้อกังขาในสังคมชาวพุทธอย่างยิ่งว่า มติของมหาเถรสมาคมในการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าว นั้น ท่านนำข้อเท็จจริงมาปรับเข้ากับกฎหมายอาญาเพียงประการเดียว โดยไม่นำพระวินัยมาปรับโทษเลยหรืออย่างไร เมื่อเกิดเป็นข้อขัดข้องต้องสงสัย ผู้เขียนจึงนำประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352 อันเป็นความผิดฐานยกยอกทรัพย์ มาแยกองค์ประกอบความผิดและนำพระวินัยในความผิดฐานปาราชิก มาแยกองค์ประกอบความผิดด้วยอีกประการหนึ่ง เช่นกัน เพื่อศึกษาถึงโทษที่เป็นความผิดตามอาญาบ้นเมืองกับความผิดตามพระวินัยในทางพุทธศาสนา ทั้งสองประการนี้ มาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ว่าการกระทำของพระภิกษุรูปดังกล่าวจะมีโทษทางอาญาบ้นเมืองและทางพระวินัยหรือไม่ อย่างไร ประการสำคัญจะได้นำข้อวินิจฉัยของพระพุทเจ้าเมื่อครั้งสมัยพุทธกาลที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ในกรณีถ้าพระภิกษุกระทำการเบียดบังทรัพย์สินของบุคคลอื่นมาเป็นของตน ผลจากการกระทำนั้น พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้อย่างไร และจำเป็นต้องนำเอากฎหมายบ้านเมืองมาเป็นข้ออ้างยกเว้นความผิด เช่นเดียวกับมติของคณะกรรมการมหาเถรสมาคมด้วยหรือไม่ เพื่อมิให้เกิดการบิดเบือนและสำคัญผิดในพระธรรมวินัย ทั้งเป็นการคลายข้อเคลือบแคลงสงสัยของชาวพุทธในการน้อมนำศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

¹⁰ โพสต์ทูเดย์, “มติมหาเถรฯชี้ ธัมมชโย ไม่ปาราชิก อ้างคดียุติแล้ว” [Online], Available URL: <http://www.posttoday.com/social/general/415359> เข้าถึงข้อมูลวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559.

2. ที่มา : ความผิดฐานยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา

ตามประเด็นปัญหาที่กล่าวเอาไว้ในข้างต้น จะขอหยิบยก บอกกล่าว ถึงที่มาแห่งความผิดฐานยักยอกทรัพย์ที่ต้องรับโทษทางอาญา มาเป็นเบื้องต้นก่อน กล่าวคือ ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ได้ถูกจัดอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โดยจัดเป็นความผิดประเภท Mala in se มีลักษณะเป็นความผิดในตัวเอง เช่นเดียวกับ ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานชิงทรัพย์ เป็นต้น เพียงแต่ความผิดฐานยักยอกทรัพย์นี้ เป็นความผิดที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ภายหลังการบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์ และในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่จะบังคับใช้ความผิดฐานดังกล่าวโดยใช้วิธีนิติบัญญัติ¹¹ ทางประเทศด้านตะวันตกที่กฎหมายมีความเจริญและเป็นที่ยอมรับอยู่ทั่วโลก เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งในช่วง ค.ศ. 1810 ได้บัญญัติความผิดฐานยักยอกทรัพย์ไว้ใน § 2 – Abus de confiance ที่แรกเริ่มเดิมทีความผิดฐานดังกล่าวนี้จะจำกัดความผิดเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่มีหน้าที่ และต้องได้กระทำต่อผู้เยาว์ เท่านั้น ภายหลังจึงได้ขยายความคุ้มครองกว้างขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องกระทำต่อผู้เยาว์เพียงประการเดียว หากผู้ใดได้รับมอบทรัพย์ไว้ แล้วคิดทุจริตเบียดบังทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือทำให้ทรัพย์นั้นเสียหาย ก็จะมี ความผิดทันที¹² ฝ่ายอังกฤษ ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการกระทำต่อกรรมสิทธิ์ จะมีได้ก็เพียงแต่ความผิดฐานลักทรัพย์ เท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจากการการค้าขายที่ขยายวงกว้างขึ้น ได้มีการขนส่งสินค้าจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ผู้เป็นเจ้าของสินค้าไม่สามารถดูแลสินค้าได้เองทั้งหมด จึงมอบหมายผู้รับจ้างขนส่งเป็นผู้ดูแล ทำให้เกิดช่องว่างในทางการทุจริตระหว่างการขนส่ง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทำให้การวินิจฉัยของศาลอังกฤษได้ขยายขอบเขตการลงโทษจากความผิดฐานลักทรัพย์เป็นการลงโทษความผิดฐานยักยอก ฉ้อโกง กรรโชกทรัพย์ เป็นต้น¹³

¹¹ จีรวัดน์ จงสงวนดี, “ความผิดฐานยักยอก : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการคุ้มครองระหว่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 กับประมวลกฎหมายอาญา”, วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 6.

¹² จีรวัดน์ จงสงวนดี, เพิ่งอ้าง, หน้า 30.

¹³ John C. Klotter, “Criminal Law (Justice administration legal series)”, Anderson Publishign Company, p. 133-134.

ที่มาแห่งความผิดฐานยักยอกทรัพย์ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น เพิ่งจะมีแนวคิดที่จะคุ้มครองโดยกำหนดให้เป็นโทษทางอาญา เมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 ก่อนหน้ามีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ประเทศไทยยังไม่มีกำหนดโทษความผิดฐานยักยอกไว้ แม้แต่ประการใด คงมีแต่บทบัญญัติทางแพ่ง¹⁴ ซึ่งจะเห็นเป็นปรากฏจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 152 รศ. 119 (ปี พ.ศ. 2443) เป็นเรื่องฉ้อขายที่ดินโดยไม่บอกกล่าวว่า ศาลได้ตัดสินให้ที่ดินนั้นตกเป็นของผู้อื่นไปเสียแล้ว ได้ปรากฏคำวินิจฉัยจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “เวลานี้ยังไม่มีกฎหมายให้ความชั่งนี้เป็นความอาญา คดีเรื่องนี้ให้คงเป็นความแพ่งไป แต่ควรมีกฎหมายไว้สำหรับต่อไป...” และอีกคดีหนึ่งเป็น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204 รศ. 204 (ปี พ.ศ. 2443) ซึ่งกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงทำหมายเหตุ ท้ายคำพิพากษาไว้ว่า “ผิดเช่นนี้เรียกว่า ยักยอก ซึ่งในเวลานี้ยังไม่มีกฎหมายให้ลงโทษทางอาญา”¹⁵ ครั้นเมื่อได้มีการบังคับใช้กฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 แล้ว เวลาล่วงผ่านไปเกือบ 50 ปี จนกระทั่งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป เมื่อได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาในปี พ.ศ. 2499 ซึ่งปรากฏความผิดฐานยักยอกทรัพย์ อยู่ในมาตรา 352 และบังคับใช้มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

3. ความผิดฐานยักยอกทรัพย์

การไขข้อกระจ่างใน ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ทั่วไปในบทความนี้ จึงควรเริ่มที่ ประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 352 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹⁴ บทบัญญัติทางแพ่ง เช่น พระไอยการลักษณะกู้หนี้ มาตรา 55 บัญญัติว่า “มาตราหนึ่ง ทรัพย์ท่านอยู่แก่ตนท่านเรียกหาพิจารณา มิรับว่าทรัพย์มิได้อยู่แก่ตน เมื่อพิจารณาเป็นสัจว่าทรัพย์ของท่านอยู่จริง ควรให้ไหมแก่ผู้นั้นเป็นทวีคูณ ถ้าทรัพย์มิได้อยู่แก่ท่าน เมื่อพิจารณาเป็นสัจว่าทรัพย์มิได้อยู่แก่ท่านจริง มักได้ท่าน ให้ท่านได้ตนคุณนั้นบ้าง ควรให้ไหมเอาเท่าทรัพย์ซึ่งว่าอยู่แก่ท่านนั้น”

¹⁵ จีรวัดน์ จงสงวนดี, อ้างแล้ว, หน้า 40.

ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิด เพราะผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิดไปด้วยประการใด หรือเป็นทรัพย์สินหายซึ่งผู้กระทำความผิดเก็บได้ ผู้กระทำต้องระวางโทษแต่เพียงกึ่งหนึ่ง”

เมื่อพิจารณา บทบัญญัติในความผิดฐานนี้จึง เรียกได้ว่าเป็น “ความผิดฐานยกยอกทรัพย์กรณีทั่วไป” (มาตรา 352 วรรคหนึ่ง) องค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติของความผิดฐานดังกล่าวนี้ คือ¹⁶ การที่บุคคลเบียดบังเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยที่ตนเองได้ครอบครองอยู่มาเป็นของตนหรือบุคคลที่สาม โดยเจตนาเบียดบัง และโดยมีมูลเหตุชักจูงใจ โดยทุจริต

กรณี ความผิดฐานยกยอกทรัพย์กรณีทั่วไป ที่จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องครบองค์ประกอบความผิดเท่านั้น ซึ่งจะแยกองค์ประกอบความผิด ออกเป็น องค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน โดยจะอธิบายดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1) องค์ประกอบภายนอก ได้แก่

1.1 ครอบครอง

1.2 ทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

1.3 เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สาม

2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่

2.1 เจตนา ผู้กระทำย่อมรู้ดีว่า ทรัพย์สินที่ตนเองได้ครอบครองอยู่นั้นเป็นของผู้อื่น หรือมีผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยกับตน และผู้กระทำการเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนเองหรือของบุคคลที่สาม

2.2 มูลเหตุจูงใจ โดยทุจริต ได้แก่การแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น และการแสวงหาประโยชน์ในตัวทรัพย์สินจะต้องเป็นการแสวงหาประโยชน์ในตัวทรัพย์สิน

จากองค์ประกอบภายนอกที่ยกเอาหัวข้อมากล่าวแล้ว พอจะอธิบายได้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

(1) คำว่า “ครอบครอง” หมายความว่า¹⁷ “การแสดงกิริยาอาการ

¹⁶ คณิต ฌ นคร, “กฎหมายอาญาภาคความผิด”, กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553, หน้า 298.

¹⁷ สนิท สนั่นศิลป์, “คำอธิบาย ทรัพย์สิน – ที่ดิน ตาม ป.พ.พ. และ ป.ที่ดิน”, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุตรไพศาล, 2549, หน้า 269.

ยึดถือ หรือหวงกันไว้เพื่อตนหรือคนอื่น” ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาต้องนำเอาความหมายของการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ¹⁸ โดยเฉพาะความผิดฐานยักยอก กล่าวคือ ต้องเป็นกรณีที่มีการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาได้เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นโดยทุจริต จึงเป็นความผิดฐานนี้

ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1608/2519 เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับพระภิกษุยกยอกทรัพย์สินว่า “พระพุทธรูปซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด จึงอยู่ในความดูแลรักษาของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าอาวาส ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 37 (1) จำเลยที่ 1 เบียดบังเอาพระพุทธรูปเป็นของตนหรือของจำเลยที่ 2 โดยทุจริต จึงเป็นความผิดฐานยักยอกจำเลยที่ 2 ถึงที่ 5 ช่วยเหลือจำเลยที่ 1 ในการเบียดบังเอาพระพุทธรูป มีความผิดเกี่ยวกับการยกยอกด้วย”

(2) ทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย คำว่า “ทรัพย์สิน”¹⁹ เป็นได้ทั้งอสังหาริมทรัพย์²⁰ และสังหาริมทรัพย์²¹ คำว่า “ซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย” เช่น นายดำกับนายแดงตกลงทำธุรกิจฟาร์มหอยนางรมเป็นเจ้าของร่วมกัน ต่อมานายดำไปทำธุระต่างจังหวัด นายแดงจึงขายหอยนางรมทั้งหมดแล้วไม่ยอมคืนเงินส่วนแบ่งให้นายดำ เป็นความผิดฐานยักยอก

(3) เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สาม คำว่า “เบียดบัง” หมายความว่า การแสดงว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น²² เช่น บริโภคทรัพย์สินนั้น, แปรสภาพ, จำหน่าย, ให้ผู้อื่น เป็นต้น แต่ล้าพังการครอบครองทรัพย์สินนั้นเรื่อยมาโดยไม่ส่งคืนเจ้าของตามสัญญายังไม่พอถือว่าเป็นการเบียดบัง แต่การ

¹⁸ ไพจิตร ปุณณพันธุ์, “สิทธิครอบครองทางแพ่งและทางอาญาเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่”, วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 ธันวาคม, 2538, หน้า 244-259.

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง”

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 บัญญัติว่า “อสังหาริมทรัพย์ หมายถึง ที่ดินและทรัพย์สินติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นถาวร หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และ หมายถึง ความรวมถึงทรัพย์สินสิทธิอื่นเกี่ยวกับที่ดิน หรือ ทรัพย์สินติดอยู่กับที่ดินนั้นด้วย”

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 140 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินอื่นนอกจาก อสังหาริมทรัพย์ และ หมายความรวมถึง สิทธิอื่นเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย”

²² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, “ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง”, พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547, หน้า 352.

ไม่ยอมคืนทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครองและปฏิเสธสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน อาจแสดงให้เห็นเจตนาทุจริต เป็นการเบียดบัง มีความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินได้²³

(4) โดยทุจริต หมายความว่า ต้องมีเจตนาทุจริต คือ การแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย²⁴ และการแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวสำหรับตนเองหรือผู้อื่นในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดที่กระทำความผิดกรณีสินไหมชดเชยนั้น ต้องเป็นการแสวงหาประโยชน์ในทรัพย์สิน เพราะกรณีเป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนหรือของบุคคลที่สาม²⁵

เมื่อได้กล่าวอธิบายขยายความ ในความผิดตามมาตรา 352 วรรคหนึ่ง สิ้นสุดลงไปพอสังเขปแล้ว จะได้นำเอามาตรา 352 วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายอาญา มากล่าวอธิบายต่อจากนี้ไป กล่าวคือ บทบัญญัติในความผิดฐานนี้ เรียกว่า “ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินที่ส่งมอบโดยสำคัญผิด” มีองค์ประกอบของผู้กระทำความผิดโดยทุจริตเช่นเดียวกันกับมาตรา 352 วรรคแรก เพียงแต่ผู้อื่นส่งมอบทรัพย์สินให้โดยสำคัญผิด เช่น นายขาวส่งซื้อชุดรับแขกจากร้านเฟอร์นิเจอร์ โดยมีลูกจ้างจากร้านดังกล่าวมาส่งที่บ้านของนายขาว แต่ลูกจ้างนำชุดรับแขกส่งไปที่บ้านนายดำโดยสำคัญผิดว่าเป็นบ้านนายขาว และนายดำรับชุดรับแขกเอาไว้โดยทุจริต เป็นต้น การกระทำความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินที่ส่งมอบโดยสำคัญผิดนี้มีองค์ประกอบภายในเช่นเดียวกับมาตรา 352 วรรคแรกดังที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว²⁶

อีกกรณีหนึ่ง ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352 วรรคสอง ได้บัญญัติขึ้นอีกฐานความผิดหนึ่งเรียกว่า “ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินสินไหม” ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1323 ในกรณีที่บุคคลใดเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินสินไหมต้องทำอย่างหนึ่งอย่างใดกล่าวคือ ส่งมอบคืนเจ้าของ หรือ แจกแก่ผู้ที่ทำของหายหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น หรือ ส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่

²³ สมคิด ดวงจักร์, “ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สินห้องสมุด”, วารสารจอมบึง ปีที่ 13 ฉบับที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2542, หน้า 22.

²⁴ ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, “คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด มาตรา 288 ถึง 366”, สำนักอบรมการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2552, หน้า 369.

²⁵ คณิต ณ นคร, เพิ่งอ้าง, หน้า 300.

²⁶ ภูณัช รัตนชัย, เพิ่งอ้าง, หน้า 70.

เจ้าพนักงานตำรวจ แต่การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแค่ไม่แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจยังไม่เป็นความผิดฐานยกยอก²⁷ ถ้าหากว่าขณะที่เก็บได้แล้วตั้งใจจะส่งมอบทรัพย์สินหายนั้นแก่เจ้าพนักงานตำรวจ แต่ต่อมาเกิดเปลี่ยนใจแล้วเบียดบังโดยทุจริต ผู้เก็บได้นั้นมีความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินหายได้เช่นกัน การกระทำความผิดฐานดังกล่าวนี้ มีองค์ประกอบภายในเช่นเดียวกับ มาตรา 352 วรรคแรก

เมื่อได้อธิบายประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 352 รวมทั้งสิ้นสามฐานความผิดนี้แล้ว การกระทำความผิดดังกล่าว อาจมีโอกาสหลุดพ้นจากการลงโทษของศาลก็ได้ ถ้าหากว่าผู้เสียหายไม่ใส่ใจเอาความ เหตุเพราะความผิดทั้งสามฐานนี้เป็นความผิดอันยอมความได้²⁸

อนึ่ง ความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินนี้ได้กำหนดความผิดในลักษณะอื่นด้วย ได้แก่ ความผิดฐานยกยอกสังหาริมทรัพย์อันมีค่า อันซ่อนหรือฝังไว้ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 355 แต่คงไม่จำเป็นต้องหยิบยกมากล่าวอธิบายขยายความ เพียงแต่ความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินทั่วไป ย่อมไม่น่าจะเกิดข้อขัดข้องในการทำความเข้าใจต่อความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินในลักษณะอื่นได้อีก

4. พระวินัย : ทุติยปาราชิก (ว่าด้วยปาราชิกสิกขาบทที่ 2)

การไขข้อกระจ่างในบทความ อีกประการหนึ่งที่สืบเนื่องมาจากการอธิบายขยายความในความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินของผู้อื่น ที่เป็นหัวข้อต่อไป กล่าวคือ การพินิจพิจารณาจากพระวินัยบัญญัติ กรณีเมื่อความผิดที่เกิดตามวินัยของสงฆ์ซึ่งได้บังคับเอาไว้โดยตรงโดยเฉพาะพระภิกษุ ซึ่งพระวินัยบัญญัตินั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติเอาไว้ นับแต่สมัยพุทธกาลผ่านมานานมาแล้ว โทษที่เกี่ยวกับการถือเอาทรัพย์สินเจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตนนั้น มีบัญญัติไว้อยู่ข้อหนึ่ง กล่าวคือ ทุติยปาราชิกกัณฑ์ (ว่าด้วยปาราชิกสิกขาบทที่ 2) “ห้ามภิกษุ

²⁷ คณิต ฦ นคร, อ้างแล้ว, หน้า 302 - 303.

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 356 ได้บัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้”

ถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” หากภิกษุรูปใดฝ่าฝืน จะต้องอาบัติปาราชิก อันเป็นอาบัติหนักที่สุด และเป็นหนึ่งในสี่ข้อในที่บรรดาอาบัติที่หนักที่สุดเช่นเดียวกันในอาบัติปาราชิกตามพระวินัย

1) ปฐมบัญญัติ : บทพิณพาราชิก

ปฐมเหตุในการบัญญัติพระวินัยในสิกขาบท²⁹ “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” กล่าวคือ³⁰ พระธนิยะได้ทำกุฏิมุงบังด้วยหญ้าแล้วอยู่จำพรรษา มีภิกษุหลายรูปจำพรรษาอยู่ด้วย ครั้นเมื่อออกพรรษาแล้ว ภิกษุรูปอื่นๆ ได้รื้อกุฏิมุงบังด้วยหญ้า โดยเก็บหญ้าและตัวไม้เอาไว้แล้วเดินทางไปสู่ที่อื่นเพื่อจาริกธรรมต่อไป ส่วนพระธนิยะไม่ได้จาริกไปในที่แห่งใด ขณะที่บิณฑบาต มีคนหาหญ้า หาบฟืนได้รื้อกุฏิบังด้วยหญ้าเสียแล้วขนหญ้าและตัวไม้ไป พระธนิยะได้เพียรพยายามสร้างกุฏิบังด้วยหญ้าเสียใหม่ แต่ก็ถูกคนหาหญ้า คนหาฟืนรื้อเอาไปถึงสามครั้งด้วยกัน

พระธนิยะจึงเปลี่ยนการทำกุฏิบังด้วยหญ้าเป็นกุฏิดินล้วน โดยใช้วิธีการขย้าโคลนแล้วทำกุฏิดินขึ้นเสียใหม่ เนื่องจากแต่เดิมนั้นพระธนิยะเป็นช่างปั้นหม้อมาก่อนจึงมีความชำนาญปั้นกุฏิดินจนสำเร็จแล้วรวบรวมหญ้าไม้และโคลน³¹ มาเผาภูก้อน ก้อนนั้นงดงาม น่าดู น่าชม มีสีแดงเหมือนแมลงค่อมทอง มีเสียงเหมือนเสียงกระดิ่ง

ครั้นพระพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นภูก้อนนั้นงดงาม น่าดู น่าชม มีสีแดง พระองค์ทรงตรัสถามพระภิกษุทั้งหลายว่า นั่นอะไร งดงาม น่าดู น่าชม มีสีแดงเหมือนแมลงค่อมทอง พระภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลให้ทรงทราบ เมื่อ

²⁹ สิกขาบท หมายถึง ข้อที่ต้องศึกษา, ข้อศีล, ข้อวินัย, บทบัญญัติข้อหนึ่งๆ ในพระวินัยที่ภิกษุพึงศึกษาปฏิบัติ, ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 ศีล 227 ศีล 311 แต่ละข้อๆ เรียกว่าสิกขาบท เพราะเป็นข้อที่จะต้องศึกษา หรือเป็นบทฝึกฝนอบรมตนของสาวก อุบาสก อุบาสิกา สามเณรสามเณรี ภิกษุ และภิกษุณี ตามลำดับ อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 449.

³⁰ มหามกุฏราชวิทยาลัย, “พระวินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาคและอรรถกถา ภาค 2”, พิมพ์ครั้งที่ 4 มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543, หน้า 1-8.

³¹ โคลน หมายถึง “สิ่งที่สำเร็จโดยโค, สิ่งที่เกิดจากโค หรือสิ่งที่เกิดจากโค”, ชีว. (บางแห่ง เช่น อก.อ. 2/218 ว่าหมายถึง เหยี่ยววัว ขี้แพะตลอดจนขี้ม้าด้วย ก็มี) อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 54.

พระพุทธเจ้าทรงทราบความแล้ว ทรงติเตียนการกระทำของพระธินยะว่าเป็นการกระทำของโมฆะบุรุษ ไม่เหมาะ ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ พระองค์จึงสั่งให้พระภิกษุทั้งหลายทำลายกุณินเสีย เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ภิกษุรูปอื่นต่อไป และเพื่อป้องกันมิให้ชีวิตพวกสัตว์ที่อาศัยในดิน เช่น ไส้เดือน ต้องตกลงไปด้วย

กาลต่อมา พระธินยะได้ไปหาเจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงที่รู้จักกันเพื่อขอไม้มาทำกุณิ แต่เจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงตอบว่า ไม้ที่จะทำกุณินั้นหาไม้ มีเพียงแต่ไม้ของหลวงที่สงวนไว้สำหรับซ่อมแซมพระนคร ซึ่งเก็บไว้ในยามจำเป็น ถ้าพระเจ้าแผ่นดินรับสั่งให้พระราชทานไม้เหล่านั้น ท่านจงเอาไปเถิด พระธินยะตอบว่า ไม้เหล่านั้น พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งพระราชทานให้แก่ตนแล้ว

ลำดับนั้น เจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวง เชื่อว่าพระธินยะเป็นผู้ประพฤติดุธรรม กล่าวคำสัตย์ แม้พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงเลื่อมใสในพระภิกษุทั้งหลายยิ่งนัก พระธินยะคงไม่กล้ากล่าวถึงสิ่งของที่พระเจ้าแผ่นดินยังไม่ได้พระราชทาน จึงบอกให้ไม้แก่นแก่พระธินยะไป

ต่อมา มหาอำมาตย์ผู้ตรวจราชการ ได้เข้าไปตรวจไม้ของหลวงและสอบถามเจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงว่าไม้อยู่ไหน เจ้าพนักงานรักษาไม้ของหลวงได้เล่าเรื่องดังกล่าวให้มหาอำมาตย์ฟัง จากนั้นมหาอำมาตย์จึงไปกราบทูลพระเจ้าพิมพิสารพระราชา ให้ทรงทราบเรื่องพระองค์จึงทรงสั่งให้เจ้าหน้าที่จงจำเจ้าพนักงานรักษาไม้เจ้าพนักงานรักษาไม้ ความทราบถึงพระธินยะจึงเข้าเฝ้าพระเจ้าพิมพิสาร พระองค์ตรัสถามพระธินยะว่า พระองค์พระราชทานไม้ให้แก่พระธินยะเมื่อใด พระธินยะตอบว่า ครั้นสมัย พระเจ้าพิมพิสารทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ใหม่ๆ ได้ทรงเปล่งวาจาเช่นนี้ว่า หญ้า ไม้ และน้ำ ข้าพเจ้าถวายแล้วแก่สมณะและพราหมณ์ทั้งหลาย ขอสมณะและพราหมณ์ทั้งหลายได้โปรดใช้เถิด

พระเจ้าพิมพิสารตรัสว่า คำที่ตรัสไปเหล่านั้นเป็น หญ้า ไม้ และน้ำอยู่ในป่าไม่มีเจ้าของหวงแหน หาไม้ที่ต้องจำเป็นเก็บรักษาไว้เพื่อซ่อมนครแต่อย่างใดไม่ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว ไม้เหล่านั้นทุกคนย่อมทราบดีว่าควรนำไปใช้ในการ

ใด ไม่ควรที่พระธนิยะจะใช้เลศนัยกล่าวคำพูดเช่นนี้ ถ้าเป็นชาวบ้านทั่วไปคงจะต้องรับโทษ แต่ทว่า ท่านเป็นพระภิกษุ รอดตัวได้เพราะบรรพชิตเพศเสียแล้ว แต่ภายนอกอย่าได้ทำเช่นนี้อีก

เรื่องดังกล่าวแพร่หลายถึงคนทั้งหลายทั่วไป จึงพากันตำหนิติเตียนพระธนิยะ ความทราบถึงพระพุทธเจ้าจึงทรงเรียกประชุมสงฆ์และทรงตำหนิพระธนิยะ ในหมู่ประชุมสงฆ์นั้นมีมหาอำมาตย์ผู้พิพากษาเก่าอยู่รูปหนึ่ง พระองค์จึงทรงตรัสถามต่อภิกษุรูปนั้นว่า พระเจ้าแผ่นดินที่จับโจรได้แล้ว ประหารชีวิตเสียบ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง เพราะทรัพย์ สักประมาณเท่าไร ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า ทรัพย์บาทหนึ่งบ้าง เพราะของควรค่าบาทหนึ่งบ้าง เกินหนึ่งบาทบ้าง และในสมัยนั้น ทรัพย์ 5 มาสก มีราคาเท่ากับ หนึ่งบาท พระองค์จึงทรงมีพระปฐมบัญญัติตั้งเนื้อความว่า “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป”

เหตุที่เกิดขึ้นจากการที่พระธนิยะได้กระทำลงไปนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงวางข้อห้ามเป็นปฐมบัญญัติอันเป็นบทบัญญัติที่บังคับเอากับพระภิกษุทั้งหลายต่อไปในภายหน้า ส่วนพระธนิยะเอง ย่อมหามีความผิดตามบทบัญญัตินี้ไม่ เนื่องจากขณะที่พระธนิยะกระทำการดังกล่าวลงไป หาได้มีพระปฐมบัญญัติวางเอาไว้ว่าเป็นความผิดในเรื่องดังกล่าวแม้แต่อย่างใด

2) องค์ประกอบปฐมบัญญัติ : บทพุทฺติยปาราชิก

ประเด็นสำคัญที่พึงยกขึ้นเป็นกรณีประกอบการพิจารณาพิณิจพิจารณาพระวินัยในบทพุทฺติยปาราชิกได้มีพระปฐมบัญญัติกล่าวเอาไว้ดังนี้³²

“อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอา³³ ทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้³⁴ ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย พระราชาทั้งหลาย จับโจร³⁵ ได้แล้วพึงประหารเสียบ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคน

³² มหาหมกุฎราชวิทยาลัย, เพิ่งอ้าง, หน้า 9-14.

³³ คำว่า ถือเอา คือ ตู วังราว ฉ้อ ยังอิริยาบถให้กำเริบ ให้เคลื่อนจากฐาน ให้ล่วงเลยเขตหมาย.

³⁴ ทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ มีอธิบายว่า เป็นทรัพย์ที่เจ้าของปกครองอยู่ ไม่ได้ละวาง ยังถือกรรมสิทธิ์อยู่ว่าเป็นของตน.

³⁵ ที่ชื่อว่า โจร มีอธิบายว่า ผู้ใดถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ได้ราคา 5 มาสก ก็ดี เกินกว่า 5 มาสกก็ดี ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย ผู้นั้นชื่อว่า โจร.

หลง เจ้าเป็นขโมย ในเพราะถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานใด ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานนั้น³⁶ แม้ภิกษุนี ก็เป็นปาราชิก หาสิ่งวาสมิได้”

การจำแนกสิกขาบท ตามพระวินัยบัญญัติ ในข้อหุติยปาราชิก นั้น เหตุเพื่อที่จะได้อธิบายขยายความในพระปฐมบัญญัติ เปรียบเสมือนกับการจำแนกองค์ประกอบในตัวบทกฎหมาย เพื่อนำมาพิจารณาว่า การกระทำใดๆ ที่มีความผิดครบถ้วนองค์ประกอบนั้นๆ หรือไม่ อันเป็นนัยเช่นเดียวกัน

การจำแนกสิกขาบท กรณี “ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” ต้องอาบัติปาราชิก ด้วยอาการ 5 อย่าง มีดังต่อไปนี้ คือ³⁷

1. ทรัพย์มีผู้ครอบครอง
2. สำคัญว่าเป็นทรัพย์ที่มีผู้ครอบครอง
3. ทรัพย์มีค่า ราคา 5 มาสก หรือมากกว่า 5 มาสก
4. มีโดยจิตปรากฏ³⁸
5. ภิกษุทำให้ทรัพย์เคลื่อนที่

3) อนุบัญญัติ : บทหุติยปาราชิก

ต่อจากนั้น เมื่อมีภิกษุกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสิกขาบทนี้อีก พระพุทธองค์จึงทรงมีอนุบัญญัติ (ข้อบัญญัติเพิ่มเติม) เพื่อเป็นการปิดมิให้เกิดข้อโต้เถียงข้อแก้ตัว อีกต่อไป มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้กระทำลงในลักษณะต่างๆ กัน พระพุทธเจ้าจึงทรงวินิจฉัยไต่สวน แล้วทรงชี้ขาดว่าต้องอาบัติปาราชิกหรือไม่ ตามควรแก่กรณี³⁹ ความผิดเกี่ยวกับภิกษุต้องอาบัติหุติยปาราชิก มีอยู่จำนวนมากที่ได้กล่าวเอาไว้ในพระไตรปิฎก และพระองค์ได้ทรงกำหนดเอาไว้เป็น

³⁶ ที่ว่า เห็นปานนั้น คือ หนึ่งบาทก็ดี ควรแก่หนึ่งบาทก็ดี เกินกว่าหนึ่งบาทก็ดี.

³⁷ แสง อุดมศรี, “พระวินัยปิฎก 1 ว่าด้วยมหาวีรสังคหหรือภิกษุวิภังค์”, กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง, 2546, หน้า 53.

³⁸ โดยจิต หมายถึง จิตคิดจะลัก, จิตคิดขโมย, จิตประกอบด้วยความเป็นขโมย อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 123.

³⁹ กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, “พระไตรปิฎก สำหรับประชาชนตอนว่าด้วยพระวินัย”, กรุงเทพฯ: กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550, หน้า 51.

บทกถา⁴⁰ ไว้อีกมากมายหลายบท ซึ่งจะนำมากล่าวเป็นกรณีศึกษาไว้ในบทความนี้ ไว้จำเพาะที่จะนำมาเทียบเคียงได้กับกรณีที่จะเกิดขึ้นได้อยู่เสมอกับเหตุการณ์ในยุคสมัยปัจจุบัน ดังตัวอย่างที่จะยกมากล่าว ต่อไปนี้

ชื่อกล่าวด้วยทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในนา⁴¹ พระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องที่เห็นว่าในการปกรรณที่นา มีวินิจฉัย ดังนี้ ขึ้นชื่อว่า แผ่นดินเป็นของหาค่ามิได้ ถ้าว่าภิกษุทำแผ่นดิน แม้เพียงปลายเส้นผมให้เป็นของๆ ตน ด้วยหลักเพียงอันเดียวเท่านั้น ไม่ว่าเจ้าของที่ดินนั้นจะเห็นหรือไม่ก็ตาม ที่หลักนั้นจะปักลงติดกับแผ่นดินหรือไม่ก็ตาม พอรุกเสร็จ ก็เป็นปาราชิกแก่ภิกษุนั้น รวมถึงภิกษุที่รู้เห็นเป็นใจกับภิกษุผู้ลงมือกระทำ

จากต้นแบบกถาเนื้อความที่ยกมากล่าวนี้ เป็นคำอธิบายสิกขาบท โดยกล่าวถึงการกระทำของพระภิกษุที่มีจิตทุจริตคิดเอาที่ดินของผู้อื่น มาเป็นของตน แล้วลงมือกระทำการดั่งที่คิดนั้น จึงต้องอาบัติหุติยปาราชิก กล่าวคือ “ภิกษุถือเอาทรัพย์สินอันเจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” ซึ่งเป็นอันครบองค์ประกอบความผิดที่บัญญัติไว้ในพระวินัย

ถ้อยคำในพระวินัยปิฎกได้อธิบายทุกคำโดยละเอียดเกี่ยวกับอนุบัญญัติ (ข้อบัญญัติเพิ่มเติม) พร้อมทั้งเติมถ้อยคำที่กันข้อแก้ตัว เช่นคำว่าของตั้งอยู่บนพื้น บนบก บนอากาศ (เช่น นก) บนเวหาส (เช่น ของแขวนไว้) ในน้ำ บนเรือ ในอาราม ในวิหาร ในนา ในสวน ในบ้าน ในป่า เป็นต้น⁴² ส่วนเรื่องเล่าเกี่ยวกับหุติยปาราชิก ในบทกถานี้⁴³ มาติกา⁴⁴ จะขอยกมากล่าวเพื่อเทียบเคียงเอาว่า สิกขาบทในพระวินัยนี้มีเนื้อความตามกำหนด ที่ต้องตรงกันกับประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

⁴⁰ กถา หมายถึง ถ้อยคำ, เรื่อง, คำกล่าว, คำอธิบาย. อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 3.

⁴¹ พระวินัยปิฎก เล่ม 1 ภาค 2, อ้างแล้ว, หน้า 166.

⁴² กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, เพิ่งอ้าง, หน้า 51.

⁴³ บทกถานี้ หมายถึง บทที่ตั้งไว้เพื่อขยายความ, บทที่ต้องอธิบาย อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, หน้า 173.

⁴⁴ มาติกา หมายถึง แม่บท เช่นตัวสิกขาบท เรียกว่าเป็นมาติกา เพราะจะต้องขยายความต่อไป. อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” หน้า 315.

พระวินัยปิฎก ได้กล่าวเอาไว้ในเรื่อง อุปนิธิวิภาค ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่เขาฝากไว้⁴⁵ ได้แก่ทรัพย์ที่ผู้อื่นให้เก็บไว้ ภิกษุรับของฝาก เมื่อเจ้าของกล่าวขอคืนว่า จงคืนทรัพย์นั้นให้แก่ข้าพเจ้า ภิกษุนั้นกล่าวปฏิเสธว่าฉันไม่ได้รับไว้ และเจ้าของทอธุระว่าจะไม่ให้แก่เรา ต้องอาบัติปาราชิก เรื่องที่ว่าไว้ ในพระวินัยปิฎกเป็นการกล่าวถึงการที่ภิกษุรูปดังกล่าวได้ครอบครองทรัพย์ของผู้อื่นแล้วเกิดเจตนาทุจริตภายหลังหวังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนซึ่งตรงกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 352 ที่มีความผิดฐานยกยอกทรัพย์⁴⁶

กรณีที่ต้องอธิบายความ คำว่า “ยกยอกทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเช่นไรนั้น ซึ่งได้กล่าวเอาไว้แล้วข้างต้น ตามที่กล่าวอ้างมานี้ เหตุผลเพื่อจะนำมาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในพระวินัยว่า ภิกษุยกยอกทรัพย์ จะต้องอาบัติในสิกขาบทใด

ครั้งเมื่อนำมาเปรียบเทียบเคียงแล้ว พบว่าการกระทำของพระภิกษุในพระวินัยปิฎก ที่ได้กล่าวเอาไว้แล้วในเรื่อง อุปนิธิวิภาค ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่เขาฝากไว้นั้น ย่อมสรุปชี้ชัดได้ว่า การที่ภิกษุได้ครอบครองทรัพย์ของผู้อื่นแล้วเกิดเจตนาทุจริตภายหลังหวังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตน ต้องอาบัติปาราชิก ในสิกขาบท “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” ด้วยเช่นกัน อันเป็นความหมายที่ตรงกันกับ คำว่า “ยกยอกทรัพย์” ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง

4) ข้อยกเว้นโทษ : ทุติยปาราชิก

การกระทำของพระภิกษุก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายบ้านเมืองตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ พระพุทธเจ้าทรงยกเว้นลักษณะที่ไม่ต้องอาบัติในปาราชิกสิกขาบทนี้ มี 8 ประการ คือ⁴⁷ 1. ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นของตน 2. ถือเอาด้วยวิสาสะ 3. ขอยืม 4. ทรัพย์อันปรตหวงแหน (ถือเอาของที่ผู้ล่วงลับไปแล้วหวงแหน) 5. ทรัพย์อันสัตว์ดิรัจฉานหวงแหน (เช่น เสือกัดเนื้อตาย ภิกษุถือเอามาบางส่วน เพื่อเป็นอาหาร) 6. ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นของ

⁴⁵ มหามกุฏราชวิทยาลัย, อ้างแล้ว, หน้า 25.

⁴⁶ ภูณัช รัตนชัย, อ้างแล้ว, หน้า 69.

⁴⁷ มหามกุฏราชวิทยาลัย, อ้างแล้ว, หน้า 33.

บังสุกุล (เข้าใจว่าเป็นของเขาทิ้งแล้ว) 7. ภิกษุวิกลจริต 8. ภิกษุอาทิกัมมิกะ (ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติ)

5. พระภิกษุยกยอกถัรพย์ : กรณีต้องรับผิดทางอาญา

เดิมในสมัยพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงนำพระวินัยมาใช้ในการปกครองคณะสงฆ์เพื่อมิให้เกิดความวุ่นวาย และเพื่อเป็นบรรทัดฐานและเสมอภาคในวัตรปฏิบัติของเหล่าพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย ล่วงมาสองพันห้าร้อยกว่าปี ฝ่ายบ้านเมืองเห็นว่าการนำพระวินัยมาบังคับใช้แก่พระภิกษุเพียงประการเดียว ย่อมไม่เพียงพอต่างเห็นว่าพระภิกษุก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ดังนั้นเมื่อพระภิกษุกระทำความผิด จึงต้องนำเอากฎหมายประกอบกับพระวินัยมาบังคับใช้ด้วยเช่นกัน

ประเด็น ที่ควรไขข้อกระจ่างอันนำมากล่าวต่อไปเบื้องหน้านี้ กล่าวคือ กรณีพระภิกษุยกยอกถัรพย์ ย่อมมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่นเดียวกัน โดยทั่วไปแล้ว การที่บุคคลมีจิตศรัทธาในพุทธศาสนา ยอมสละความสุขของตนจากทางโลก ยอมละทิ้งสิ่งที่เสพสุขทางการมรณที่หาได้ตามใจปรารถนา โดยไม่มีข้อห้ามที่เคร่งครัดแฉกเช่นพุทธวินัย การยอมละทิ้งซึ่งทรัพย์สินศฤงคารที่หามาได้ ไม่มุ่งมาดปรารถนาต่อวัตถุแห่งทรัพย์อันเป็นบ่อเกิดแห่งกามตัณหาที่นำมาบำเรอสูจิตตน ประการเหล่านี้ เป็นหลักปณิธานพื้นฐานของบุคคลผู้มีจิตคิดละวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่น ก่อนที่จะเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เพื่อค้นหาโมกขธรรมต่อไปเบื้องหน้า แต่ทว่าเส้นทางเดินแห่งสายพุทธะนั้นย่อมประกอบด้วย ชันติ วิริยะเป็นหลักอย่างยิ่ง จึงจะหลุดพ้นวังวนแห่งวัฏสงสาร เมื่อพระภิกษุผู้ถูกค้นหาทั้งมวลครอบงำจิตเสียแล้ว ละทิ้งซึ่งปณิธานเดิม พ่ายแพ้ต่อกรรมกิเลสเกิดโลภะไถยจิต หามุ่งประสงค์ต่อทรัพย์ของผู้อื่น คิดเบียดบังเอาทรัพย์นั้นมาเพื่อประโยชน์แห่งตนหรือเพื่อบุคคลอื่น นำความเสียหายมาสู่บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ผู้ยังหวงแหนซึ่งทรัพย์นั้นอยู่ เป็นการผิดต่อพระวินัยอย่างร้ายแรง ดังนั้น ภายใต้การปกครองสังคมไทยโดยมีกฎหมายอันเป็นหลักเคารพยำเกรง ไม่ควรให้ผู้ใดเข้าล่วงละเมิด ดังที่ได้กล่าวเอาไว้แล้วว่า พระภิกษุก็จำต้องอยู่ภายใต้

กฎหมายบ้านเมือง ต้องเคารพต่อกฎหมายที่รัฐได้กำหนดเอาไว้เช่นเดียวกัน ถ้าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดต่อกฎหมายแล้วไซ้ พระภิกษุรูปนั้นก็ต้องรับผิดชอบไม่ต่างจากบุคคลอื่นๆ ทั่วไป เช่นเดียวกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดความผิดเอาไว้ในกรณีความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินผู้อื่น ในเมื่อพระภิกษุได้กระทำความผิดครบองค์ประกอบความผิดที่วางเอาไว้ ก็จำเป็นต้องรับผิดชอบตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดเอาไว้เช่นกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานยกยอกทรัพย์สินผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญานี้ มีข้อกำหนดให้ คู่กรณีประนีประนอมยอมความกันได้ เหตุเพราะในความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่ง หมายความว่า ความผิดนี้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง บุคคลอื่นในสังคมหาได้รับผลกระทบหรือเดือดร้อนจากการกระทำผิดนั้นด้วยไม่ ดังนั้น ผู้เสียหายจึงมีสิทธิมอบให้รัฐดำเนินคดีแทนตน หรือสามารถเข้าดำเนินคดีได้เอง และมีสิทธิยุติคดีเมื่อใดก็ได้ ไม่ว่าจะด้วยการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือตกลงประนีประนอมยอมความก็ตาม⁴⁸

ข้อคิดจากประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญในบทความนี้มีอยู่ว่า เมื่อพระภิกษุผู้ยกยอกทรัพย์สินและอยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาคดียังไม่ถึงที่สุด และพระภิกษุผู้เป็นจำเลยได้ตกลงประนีประนอมยอมความ ด้วยการชดเชยค่าเสียหายคืนให้แก่โจทก์ เมื่อโจทก์ไม่ติดใจเอาความและยินยอมถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้อง พระภิกษุผู้เป็นจำเลย ก็เป็นอันหลุดพ้นความผิดทางอาญา จึงไม่ต้องรับโทษอาญาตามกฎหมายบ้านกบิลเมือง แต่ผลจากการกระทำนั้น ยังมีความผิดตามพระวินัยบัญญัติอยู่ หรือจะหลุดพ้นความผิดเช่นเดียวกันกับโทษทางอาญาหรือไม่อย่างไร ผู้เขียนจะได้นำกล่าวในบทความต่อไป

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 บัญญัติว่า “สิทธินำคดีอาญามาฟ้อง ย่อมระงับไปดังต่อไปนี้ (2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

6. พระภิกษุยกยอกกริพย์ : กรณีต้องอาบัติตามพระวินัย

คำกล่าวขานที่ว่า “เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ” ที่กล่าวมานี้ ย่อมไม่ผิดนัก ซึ่งเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเดินทางผ่านไปไหนภาคไหนๆ ของเมืองไทยจะมี วัฒนาอาราม อยู่ทั่วทุกพื้นที่ วัดเป็นปูชนียสถานอันเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน ดำรงไว้ซึ่งความสงบเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจชาวพุทธทั้งหลาย ในสมัยยุค พุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าทรงบรรลุธรรม รู้แจ้งแทงตลอดในสรรพสิ่งที่ เป็นความจริงโดยแท้ พระองค์ทรงโปรดแสดงธรรมครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และ อัสสชิ ผู้ที่เคยมีอุปการคุณแก่พระองค์ด้วยทรง ทราบแก่พระญาณว่า ปัญจวัคคีย์เหล่านั้น มีอุปนิสัยแก่กล้าสามารถบรรลุธรรม ได้แล้ว พระองค์จึงทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร อันเป็นธรรมเทศนาถันท์ แรก โปรดปัญจวัคคีย์เหล่านั้น ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมื่อจบพระธรรม เทศนา พราหมณ์โกณฑัญญะก็สำเร็จเป็นพระโสดาบันเป็นลำดับแรก ได้ดวงตา เห็นธรรม โดยเห็นตามเป็นจริงว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้น มีความดับเป็นธรรมดา⁴⁹ การแสดงปฐมเทศนากับการมีปฐมสาวกจึงก่อให้เกิด พระรัตนตรัยขึ้น เรียกว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ครบถ้วน อาจจะเรียกได้ ว่า พุทธศาสนาเกิดขึ้นได้บริบูรณ์แล้ว เหตุเพราะมีครูผู้สั่งสอน คือ พระพุทธเจ้า ผู้มีวิชาที่เป็นคุณวิเศษ คือ ธรรมะ และมีผู้รับฟังคำสั่งสอนนั้น คือพระสงฆ์ นั่นเอง ด้วยศรัทธาที่ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา ส่งผลต่อศรัทธาที่ชาวพุทธ ทั้งหลายมีต่อพระภิกษุสงฆ์ จนบางครั้งผู้ศรัทธาที่ขาดความรู้ ความเข้าใจใน พระธรรมวินัย เกิดสำคัญผิดในคำสอนของพระพุทธเจ้า หลงเชื่อพระภิกษุ ผู้บิดเบือนให้พระธรรมเลือนหายไป อันเรียกว่า โมฆบุรุษ⁵⁰ ที่แฝงตัวเข้ามาอาศัย

⁴⁹ กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, “ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 วันอาสาฬหบูชา”. [Online], Available URL: http://www.culture.go.th/cday/index.php?option=com_content&view=article&id=651:2011-02-18-14-34-12&catid=49:0702&Itemid=79 เข้าถึงข้อมูลวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2558.

⁵⁰ ผู้ไม่มีความละอาย, ผู้หน้าด้าน, ภิกษุผู้มักประพฤติละเมิดพุทธบัญญัติโดยจงใจละเมิด หรือทำผิด แล้วไม่แก้ไข. อ้างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวล คัมภีร์”, หน้า 520.

ในร่มกาสาวพัสตร์ ทำมาหาได้ด้วยการอาศัยศรัทธาของชาวพุทธเหล่านั้น จนก่อความเสียหายกลายเป็นวิกฤติศรัทธาอยู่บ่อยครั้ง แท้ที่จริงแล้ว บุคคลผู้เข้ามาอาศัยได้ร่มเงากาสาวพัสตร์ ย่อมจะทราบแก่จิตใจตนอยู่ดีว่า ตนได้ประพฤติกปฏิบัติสิ่งดีหรือสิ่งชั่วประการใดลงไปบ้าง ด้วยตระหนักดีว่าหากขึ้นกระทำการใดลงไป ที่เป็นการขัดต่อพระวินัยก็ต้องรับโทษในทางพระวินัย ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงผลกระทบเหล่านั้นได้อยู่ดี โทษที่จำต้องรับทางพระวินัย หมายถึง โทษที่ต้องผูกพันระทางสภาวะแห่งจิตที่เศร้าหมองอย่างยิ่ง กาลเวลาได้ก็ตามที่รำลึกผลกระทบกระทำละเมิด ผิดต่อพระวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต้องซึ่งโทษปาราชิกเข้าด้วยแล้ว กาลเวลานั้นย่อมบังเกิดซึ่งความทุกข์เสมือนไฟเผาไหม้หลอมจิตใจให้เกิดความเศร้าหมองกระสับกระส่าย หาความสงบมิได้เลย

ประเด็นที่ต้งปัญหาค้างเอาไว้ จำต้องพิเคราะห์ต่อจากนี้ไป มีอยู่ว่าเมื่อพระภิกษุรูปนั้นได้หลุดพ้นความรับผิดชอบจากโทษอาญาบ้านเมืองด้วยการประณีประนอมยอมความแล้ว ในส่วนของโทษตามพระวินัยในบทปาราชิกสิกขาบทข้อที่ 2 “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” เป็นอันหลุดพ้นตามไปด้วยหรือไม่นั้น ประเด็นนี้ เห็นว่า หากการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิด โดยเข้าครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น แล้วเกิดเจตนาทุจริตภายหลัง เบียดบังหวังเอาทรัพย์สินเป็นของตน และพิจารณาตามข้อยกเว้นความรับผิดชอบจากพระวินัยในโทษทุติยปาราชิก ในลักษณะที่ไม่ต้องอาบัติไว้ 8 ประการ ดังที่กล่าวเอาไว้แล้วในบทก่อนหน้านี้ ด้ว่าแตกต่างจากข้อยกเว้นโทษนี้ไป ย่อมไม่สามารถหลุดพ้นจากโทษอาบัติปาราชิกไปได้

บุคคลผู้พ่ายแล้วต่ออำนาจกิเลสโลภะ เบียดบังทรัพย์สินผู้อื่นมาเป็นของตน ย่อมนำมาซึ่งความทุกข์เศร้าหมองจิต เป็นความผิดที่ไม่เบิกบานใจ ขาดไร้ซึ่งความกล้าหาญในหมู่ประชุมชน ทางพุทธศาสนาได้วางหลักข้อห้ามพื้นฐานที่ชาวพุทธทั้งหลายควรละเว้นไม่ควรกระทำลงเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ หลักเบญจศีลหรือศีล 5 ข้อ โดยเฉพาะในข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอา

ของที่เขาไม่ได้ให้, เว้นจากการลักโก่ง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการคือ⁵¹ 1) ประพฤติผิด ของนั้นมีเจ้าของหวงแหน 2. ประพฤติผิดสัญญา รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของหวงแหน 3. เถยยจิตต์ ตั้งใจลักสิ่งของนั้น 4. อุปกโม พยายามลักสิ่งของนั้น 5. เตน หรือ ได้สิ่งของนั้นมา ด้วยความพยายามนั้นศีลนั้นจะขาดต่อเมื่อมีการกระทำครบองค์ทั้ง 5 ประการที่กล่าวมานี้

องค์ประกอบในหลักเบญจศีลข้อที่ 2 ที่กล่าวมานี้ เป็นข้อห้ามของพุทธศาสนิกชนคนทั่วไป ไปที่ไม่ได้ออกบวชเป็นพระภิกษุที่ถือศีลตามพระวินัย 227 ข้อ เป็นศีลพื้นฐานที่นำมาซึ่งความสงบสุขของผู้ปฏิบัติตาม และไม่ต้องพะวงสงสัยต่อไปในภายภาคหน้าอีกว่า ถ้าหากตนรักษาศีลในข้อ 2 ได้เป็นอย่างดีแล้ว ตนจะมีความผิดกฎหมายอาญาในความผิดฐานยกยอกทรัพย์ผู้อื่นอีกด้วยหรือไม่ ในเมื่อเป็นตนผู้รักษาศีลแล้ว จิตอันบริสุทธิ์ย่อมขาดแล้วซึ่งเจตนาทุจริตปราศจากโดยจิตโดยแท้ จึงไม่จำเป็นต้องปรีวิตกในเรื่องการทำผิดคิดยกยอกเอาทรัพย์ผู้อื่นอีกต่อไป หลักเบญจศีลข้อที่ 2 ดังกล่าวนี้นี้ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับแล้วจะมีความสอดคล้องกับข้อห้ามตามพระวินัยในบทพุทฺธยปาราชิก สิกขาบทข้อที่ 2 อย่างยิ่ง และต้องกันกับ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 อันเป็นความผิดฐานยกยอก โดยแท้

ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ สื่อแสดงให้เห็นว่า แม้เพียงแต่ศีลข้อ 2 อันเป็นข้อห้ามสำหรับคฤหัสถ์ที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนทั่วไปก็ไม่ว่าจะยอมรับการกระทำของบุคคลผู้มีไถยจิตคิดยกยอกในทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ยังหวงแหนอยู่มาเป็นของตน ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าผู้กระทำเป็นพระภิกษุด้วยแล้ว จึงมีพักต้องสงสัยต่อไปว่าพระภิกษุรูปนั้นจะผิดพระวินัยหรือไม่ เหตุดังกล่าวย่อมส่งผลต่อวิกฤติศรัทธาของสังคมชาวพุทธอย่างยิ่ง แม้นว่าพระภิกษุผู้ก่อเหตุยกยอกทรัพย์ผู้อื่นจะหลุดพ้นจากโทษทางกฎหมายอาญา แต่การกระทำดังกล่าว หาได้พ้นผิดจากพระวินัยที่บัญญัติไว้ในข้อพุทฺธยปาราชิกแม้แต่อย่างใด

⁵¹ แก้ว ชิตตะขบ, “รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี”, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549, หน้า 285.

7. บทส่งท้าย

เหตุข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จากการกล่าวหาว่า พระภิกษุนำเงินของวัดไปซื้อที่ดินและโอนเป็นชื่อตนเองเป็นผลให้ที่ดินดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของตนทันที ต่อมาได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลในข้อหายักยอกทรัพย์ หลังจากนั้น พระภิกษुरुปร่างได้โอนคืนที่ดินให้แก่วัดและพนักงานอัยการโจทก์ขอถอนฟ้องคดีก่อนจะมีคำพิพากษาของศาล เป็นการประนีประนอมยอมความทำให้คดีดังกล่าวอันเป็นความผิดต่อส่วนตัวที่ยอมความกันได้จึงยุติลง และไม่สามารถเอาผิดทางอาญากับพระภิกษुरुปร่างได้อีก

ครั้นเมื่อกลับมาพิจารณาอีกมุมหนึ่ง นั่นคือการเพงดูซึ่งโทษในทางพระวินัยว่า การกระทำความผิดกล่าวหาของพระภิกษुरुปร่างจะต้องโทษทางพระวินัยหรือไม่ การที่บุคคลเบียดบังเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยเจตนาเบียดบัง และโดยมีมูลเหตุชักจูงใจ โดยทุจริต จึงครบองค์ประกอบความผิดในทางพระวินัยบททุกขติปาสาชิกที่ว่า “ห้ามภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ตั้งแต่ราคา 5 มาสกขึ้นไป” แล้วหรือยัง

ท้ายที่สุด เรื่องดังกล่าวได้ถูกคณะกรรมการมหาเถรสมาคมทำการตรวจสอบ และตัดสินชี้ขาดว่า เมื่อพระภิกษุได้ยักยอกทรัพย์ของผู้อื่นไป แต่พระภิกษุนั้นได้คืนทรัพย์สินสู่เจ้าของแล้ว ในคดีอาญาถือว่าเป็นคดีอันยอมความได้ พระภิกษุผู้ก่อเหตุจึงไม่ต้องรับโทษทางอาญา เรื่องได้ยุติที่ศาลชั้นต้นแล้ว รวมทั้งไม่มีการยื่นอุทธรณ์ ทำให้คดีเป็นอันสิ้นสุด พระภิกษुरुปร่างจึงไม่ต้องอาบัติปาสาชิก คำวินิจฉัยให้เป็นไปตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการวินิจฉัยคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ที่ไม่ได้เกี่ยวกับการวินิจฉัยตามพระวินัยแม้แต่น้อย และมองว่ากระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะสงฆ์ไทยในฐานะคณะกรรมการมหาเถรสมาคมยังปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ชัดเจนเท่าใดนัก การไม่นำพระวินัยมาปรับใช้กับข้อเท็จจริง ถือได้ว่าเป็นการไม่เห็นถึงความสำคัญที่ต้องใช้พระวินัยในการตัดสินพระภิกษุผู้ต้องโทษแต่อย่างใด จึงเป็นการสวนกระแสต่อความเชื่อมั่นของเหล่าพุทธศาสนิกชนที่พ้องมีความรู้ความเข้าใจในพระวินัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้เขียนจึงเห็นว่า การตัดสินคดีที่เกี่ยวกับ

พระภิกษุในกรณีต่อไปภายภาคหน้า รัฐควรส่งเสริมให้เกิดศาสนสงฆ์ขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยให้พระภิกษุผู้ทรงพระวินัยอย่างแท้จริงเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด โดยการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เอนเอียงต่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด กอปรกับไม่ควรคำนึงถึงอำนาจสถาบรราศักดิ์ที่ฝ่ายอาณาจักรบัญญัติให้แก่พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา แต่ควรอาศัยพระธรรมวินัย โดยอาศัยแนวทางการระงับอธิกรณ์ เป็นที่ตั้ง หากพระภิกษุรูปใดถูกไต่สวนได้ความเป็นประจักษ์แล้วว่า ต้องอาบัติปาราชิกจริง ก็ควรนำไปสละสมณเพศเสีย จึงจะเรียกศรัทธากลับคืนมาสู่วงการพุทธศาสนาได้อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). “พระไตรปิฎก สำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระวินัย” กรุงเทพฯ: กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ สำนักนวัตกรรมการทางวัฒนธรรม กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. “ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 วันอาสาฬหบูชา” [Online], Available URL: <http://www.culture.go.th/>.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2549). “รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. ม.ล. (2552). “คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดมาตรา 288 ถึง 366” สำนักอบรมการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัญญัติยสภา.
- คณิต ณ นคร. (2553). “กฎหมายอาญาภาคความผิด” กรุงเทพฯ: วิญญูชน. คดีดำหมายเลขที่ 11651/2542 และ คดีดำหมายเลขที่ 14735/2542 ศาลอาญาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 152 รศ. 119
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 204 รศ. 204
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1608/2519
- จิรวัดน์ จงสงวนดี. (2543). “ความผิดฐานยักยอก : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการคุ้มครองระหว่างกฎหมายลักษณะอาญา รศ. 127 กับประมวลกฎหมายอาญา” วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2547). “ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง” พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- ผู้จัดการรายวัน. “อัมมชโย” ศิษย์ฆ่าใครอย่าแตะ มส.+สมเด็จพระสังฆราช+เจ้าคุณเบอร์ลิน...เชียร์ขาดใจ(นะจ๊ะ) [Online], Available URL: <http://www.manager.co.th/>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” พิมพ์ครั้งที่ 22 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- โพสต์ทูเดย์. “มติมหาเถรฯ อัมมชโย ไม่ปาราชิก อ้างคดียุติแล้ว” [Online], Available URL: <http://www.posttoday.com>
- ไพจิตร ปุณณพันธ์. (2538). “สิทธิครอบครองทางแพ่งและทางอาญาเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่”. วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 25 ฉบับที่ 2 ธันวาคม.
- ภูณัช รัตนชัย. (2558). “หลักการของเบญจศีลที่มีอิทธิพลต่อประมวลกฎหมายอาญา : กรณีศึกษาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์” รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2543). “พระวินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาคและอรรถกถา ภาค 1” พิมพ์ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- _____. (2543). “พระวินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาคและอรรถกถา ภาค 2” พิมพ์ครั้งที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มานิตย์ จุมปา. (2554). “คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน” พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ศึกษาคดีปกครอง สำนักวิจัยและวิชาการ. “หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม” [Online], Available URL: <http://www.admincourt.go.th/>
- สนธิ สนั่นศิลป์. (2549). “คำอธิบาย ทรัพย์สิน – ที่ดิน ตาม ป.พ.พ. และ ป.ที่ดิน” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สูตรไพศาล

- สมคิด ดวงจักร์. (2542). “ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ห้องสมุด” วารสารจอมบึง ปีที่ 13 ฉบับที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2554). “นวโกวาท (หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี)” พิมพ์ครั้งที่ 82 กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- แสง อุดมศรี. (2546). “พระวินัยปิฎก 1 ว่าด้วยมหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์” กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์ พรินต์ติ้ง.
- อำนวย ยัสโยธา. (2531). “กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในพระไตรปิฎก-การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ” รายงานวิจัยภาควิชา ปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิทยาลัยครูสงขลา.